

TEXT: PAVLA KOSAŘ / FOTO: ARCHIV

O TRHU S UMĚNÍM (6)

JAKOU HODNOTU MÁ OBRAZ, KTERÝ NEMŮŽETE LEGÁLNĚ PRODAT? ŽÁDNOU, NEBO MILIONOVOU JAKO NA ČERNÉM TRHU? JAK BY POSTUPOVALI ODHADCI U NÁS, TĚŽKO ŘÍCT, ALE HLAVU TO MOTÁ I JEJICH ZKUŠENÝM KOLEGŮM VE SPOJENÝCH STÁTECH.

Newyorské Museum of Modern Arts, bezpečné útočiště pro „příliš cenný“ obraz

Důvodů, proč se jinak autentické dílo s dobrou proveniencí stane neprodejným, může být hned několik. Jedním z nich mohou být použité materiály. Ve Spojených státech se například nesmí obchodovat se slonovinou mladší 100 let. To se projevuje mimo jiné v tom, že při prodeji předmětů ze slonoviny musí být doloženo stáří použité slonoviny. Stejně tak je nelegální obchodovat s předměty obsahujícími nacistickou symboliku. Dalším problémem mohou být nově objevené důkazy o tom, že dílo bylo za války zkonfiskováno. Na případu významného Rauschenbergova obrazu Canyon si můžeme ukázat, jakým dvěma přístupům oceňo-

vání se kolegové v zámoří mohou přiklánět.

Už pět let se ve Spojených státech řeší kauza dědiců známé galeristky Ileany Sonnabendové. Předmětem sporu se stal jeden z obrazů, jenž byl součástí dědictví. Paní Sonnabendová byla v minulosti manželkou jednoho z nejvýznamnějších newyorských galeristů Lea Castellioho. Po rozvodu si sama v Paříži a posléze i v New Yorku založila galerii. Ke dni smrti Ileany Sonnabendové dosahovala hodnota její pozůstalosti zhruba jedné miliardy dolarů. Dědická daň, kterou tak děti paní Sonnabendové musely zaplatit, se údajně pohybovala kolem 471 milionů

dolarů. Při takto vysoké dani jsou noví majitelé často nuceni sbírku rozprodat. Stejný postup zvolili i dědicové sbírky Sonnabend, Nina Sundellová a Antonio Homem.

Sbírku, ve které se nacházela díla takových umělců, jakými jsou Jaspers Johns, Andy Warhol, Jeff Koons nebo Robert Rauschenberg, už pozůstali z více než poloviny prodali (zhruba za 600 milionů dolarů). Vše proběhlo bez komplikací až do momentu, kdy Internal Revenue Service (IRS, jde o ekvivalent českého finančního úřadu) chtěl vybrat daň za obraz *Canyon* Roberta Rauschenberga. Na její výši se majitelé obrazu a IRS nemohli dlouhá léta shodnout.

Součástí obrazu je totiž chráněný druh orla, který nesmí být předmětem prodeje. To bylo také důvodem, proč tři posudky, které dodali majitelé díla, včetně jednoho z aukčního domu Christie's, vyčíslily hodnotu obrazu na nulu.

Ovšem to se IRS nelíbilo a Rauschenbergův obraz, klíčové dílo modernismu, sami ocenili na 65 milionu dolarů. Z této částky pak vyčíslili daň ve výši 29,2 milionu dolarů, kterou ještě navýšili o 11,7 milionu dolarů na daňovém penále. Přestože akt samotného prodeje by nebyl legální, IRS užil pro výpočet teorii o černém trhu. Dle jejich poznatků by zájem mohli mít například čínští miliardáři, kteří by dílo drželi v utajení. K vyčíslení hodnoty na černém trhu se už IRS přiklonil několikrát i v minulosti, a to například u ocenění vzácných manuskriptů ukrade-

ných během druhé světové války z katedrály v německém Quedlinburgu. Tyto manuskripty byly až do smrti válečného veterána, který je přivezl z Evropy, uloženy po několik dekád v sejfu jedné texaské banky. Po jeho smrti se je snažili dědicové prodat i přesto, že šlo o válečnou kořist. Nakonec však byli obviněni z několika federálních trestných činů a IRS jim navíc doměřil daň a daňové penále právě na základě hodnoty na černém trhu.

Pan Lerner, právní zástupce dědiců sbírky Sonnabend, si navíc stěžoval na nestandardní praktiky IRS. Nejprve IRS poslal dědicům koncept platebního výměru, v němž vyměřil daň ve výši 15 milionu dolarů. Poté, co úřadu Lerner odpověděl, že dědicové odmítají tuto částku zaplatit, IRS poslal nový platební výměr, v němž zvýšil cenu obvyklou na výše zmíněných 65 milionů dolarů. Externí

poradkyně IRS slečna Barronová k tomuto postupu uvedla, že při stanovení obvyklé ceny odhadci vycházeli z umělecké hodnoty *Canyonu*, a dodala, že „jde o skvělé umělecké dílo a představa, že toto dílo má nulovou hodnotu, je šílená; to prostě nedává žádný smysl“.

Zákon o ochraně orla bělohlavého a orla skalního z roku 1940 však hovoří jasně. Držení, prodej, koupě, směna, převoz, dovoz a vývoz orla bělohlavého, ať už živého, či mrtvého, je trestným činem. Jelikož orel použitý v asambláži obrazu byl zabit a vycpán před rokem 1940, vlastníkem obrazu bylo povoleno si jej ponechat, nicméně jakýkoli přesun *Canyonu* (jenž byl dlouhodobě zapůjčen Metropolitanu muzeu v New Yorku) musí být hlášen americkým úřadům a na každou výstavu musí být opatřen řadou speciálních povolení.

V České republice žádná metodika oceňování umění zatím

Stojí Rauschenbergův Canyon pětasedesát milionů dolarů, nebo ani cent? Půjde na to, jestli jste z bernáku, nebo od policie.

Pavla Kosař je publicistka, specialista na výtvarné umění s bohatými zkušenostmi z celého světa

neexistuje. Ve Spojených státech se však oceňování umění řídí jasnými pravidly, která upravuje USPAP (Uniform Standards of Professional Appraisal Practice). Obecný pokyn IRS pak říká, že při určení ceny obvyklé daňoví poplatníci musejí zvážit jakákoli omezení či dohody omezující nakládání s dotčeným movitým majetkem.

Skutečnost, že experti IRS užili černý trh pro stanovení ceny obvyklé, ale překvapila mnoho daňových expertů. Tento postup IRS totiž v podstatě nutí majitele k nezákonnému jednání. V obou případech, tj. pokud dědicové daň nezaplatí, i pokud se dílo pokusí prodat na černém trhu, jim kromě pokuty hrozí i vězení.

Nakonec však celý příběh skončil nečekaným happy endem. Dědicové *Canyonu* a IRS se dohodli, že pokud bude dílo darováno do muzejní sbírky, nebude IRS požadovat doplatek daně. Začátkem tohoto měsíce jsme si tak v médiích mohli přečíst zprávu, že „orel přistál v MoMA“ (Museum of Modern Arts). Muzeum moderního umění tím získalo další unikátní dílo do své bohaté sbírky. O tom, jak moc o toto dílo MoMA stálo, vypovídá i to, že v jejich seznamu The most wanted works byl *Canyon* bezmála dvacet let. Na oplátku dědicům nabídli, že jméno jejich matky přibude na zdi zakladatelů muzea a dílu samotnému bude věnována speciální výstava. &